

Романюк Тетяна Миколаївна
Житомирський державний
технологічний університет
Науковий керівник:
к.і.н., доц. Шпиталенко Г.А.

ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФУНКЦІЙ ТРУДОВОГО ПРАВА В УКРАЇНІ

Досліджено проблеми забезпечення реалізації захисної, виховної та економічної функцій трудового права

Функції трудового права – це основні напрями впливу його норм на поведінку (свідомість, волю) людей в процесі праці для досягнення цілей і задач трудового законодавства.

Основне призначення трудового права, поряд із регулюванням відносин у процесі праці, полягає у захисті прав й інтересів учасників процесу праці, і насамперед, найманих працівників. Трудове право не тільки регламентує поведінку в процесі праці, а й закріплює права працівників, гарантії їх реалізації, встановлює механізми правового й соціального захисту цих прав. В трудовому праві України знаходять закріплення принципи соціальної справедливості, подальшого розвитку засад рівності, стимулювання прогресивних змін в умовах і змісті праці, створення оптимальної організації праці на виробництві, сприятливих умов для залучення робочої сили до праці і розвитку особи працівника, стимулювання трудової та громадської активності, забезпечення гарантій зайнятості в здійсненні трудових відносин.

Кожний з цих напрямів соціальної дії трудового права підкріплюється відповідними правовими нормами. Трудове право покликане виконувати ряд важливих суспільних функцій, однією із яких є соціальна. Виникнення трудового права на історичній арені було викликано передусім соціальними чинниками – вимогами найманих працівників захистити свої трудові права. Трудове право традиційно характеризують як право охорони праці, яка стала його головним соціальним призначенням.

За понад столітню історію трудового права, в тому числі й радянського періоду, в охороні праці вбачали і продовжують вбачати його головну соціальну функцію. Проте сучасний стан розвитку трудового права, особливо в країнах з розвинутою ринковою економікою, свідчить про подальше розширення соціальної функції трудового права. На думку сучасних науковців-юристів, трудовому праву належить місія бути гарантом реалізації широкого комплексу соціально-економічних прав і свобод людини праці. Рівень забезпечення і реалізації цих прав поряд із громадянськими, політичними та іншими є головним критерієм цивілізованості сучасної держави. Актуальність означеної проблеми підсилюється соціально-правовим характером більшості сучасних високорозвинених країн, у яких забезпечення прав, свобод і законних інтересів людини є головним пріоритетом.

Щодо норм трудового права, то саме інтереси людини праці мають визначати їх зміст і характер. Трудове право, крім загальноправових функцій – регулятивної й охоронної, виконує захисну, економічну (або виробничу) і соціальну функції. Соціальна функція виражається в реалізації конституційного права громадян на працю. Вона відбивається в нормах щодо забезпечення зайнятості, реалізації права на доступ до державної служби, в нормах щодо забезпечення безпечних умов праці, охорони праці, тобто вирішує певні соціальні завдання. У багатьох розвинутих країнах спостерігається посилення уваги до інтересів і потреб окремої людини. Ця функція не замикається тільки на охороні праці, а виявляється ще й у все більш повному закріпленні й забезпеченні прав людини в сфері праці.

Необхідно зазначити, що в сучасних умовах організації суспільного виробництва посилюється значення захисної функції трудового права. Ця функція полягає у захисті прав, законних інтересів індивідуальних і колективних суб'єктів трудового права у соціально-трудої сфері. Йдеться про захист прав у разі їх порушення. Оскільки в останні роки значно зросла кількість порушень трудових прав працівників, проблема забезпечення їх надійного захисту загострюється. Враховуючи посилення уваги до прав людини у сфері праці, було б доцільним сформулювати окремий інститут захисту трудових прав працівників, визначити місце цього інституту в колективному трудовому праві.

Виховна функція характеризує застосування заходів переконання і примусу до суб'єктів трудових відносин. Вона виражається в нормах про заохочення та стимулюванні високопродуктивної праці, а також у нормах про дисциплінарну відповідальність за невиконання або неналежне виконання обов'язків.

Економічна функція характеризує зацікавленість держави в нормальних, розвинених трудових відносинах, оскільки саме їх розвиток найбільше впливає на економічні інтереси держави. У трудових відносинах створюються матеріальні цінності, які є базою для економіки держави, сплачуються податки, реалізуються послуги, відбувається багато інших процесів, які забезпечують економічну складову країни. Реалізується дана функція через норми, що визначають нагляд і контроль за дотриманням трудового законодавства, оскільки саме через органи нагляду і контролю держава відстоює свої інтереси.

З огляду на складну соціально-економічну ситуацію в Україні, складні суперечливі явища в суспільно-політичній та економічній сферах суспільства процес реформування трудового права має свою особливу специфіку. Проблеми, які накопичилися сьогодні у сфері реалізації громадянами свого права на працю, потребують не просто удосконалення або уточнення окремих норм, а розробки нових концептуальних підходів. Основні засади реформування законодавства про працю мають виходити з необхідності попередження порушення трудових прав працівників, забезпечення адекватності законодавчо визначених трудових прав та гарантій і можливості їх реалізації, комплексного підходу та соціальної справедливості.